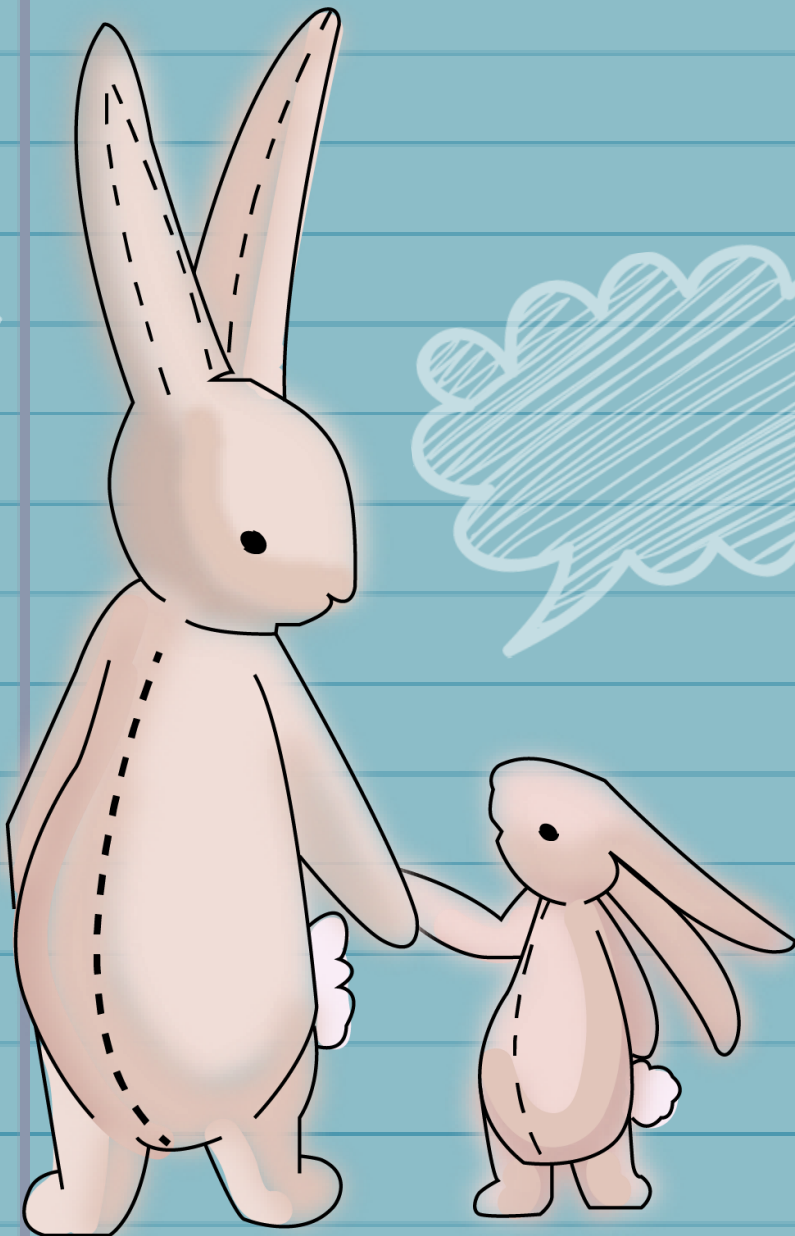

PYGMALION

TIPS OM HIER BEWUST EN POSITIEF
MEE OM TE GAAN IN DE KLAS

Dit boekje is het resultaat van het denkwerk van een groep Ronsese zorgleerkrachten, zorgcoördinatoren, CLB-medewerkers en onderwijs-opbouwwerkers. We baseerden ons op het TESA-programma (terug te vinden onder "Gelijkspel" op vanbasisnaarsecundair.be) en vulden de 15 interacties aan met onze eigen voorbeelden en ideeën.

TESA (Teachers Expectations & Students Achievement) werd ontwikkeld in de jaren '70 door de Los Angeles County of Education. Het uitgangspunt van TESA is dat leerkrachten leerlingen op een zo gelijkwaardige en eerlijk mogelijke manier behandelen, om zo een klasklimaat te creëren waarin leerlingen zich aanvaard voelen. Dit uitgangspunt wordt concreet in 15 interacties tussen leerlingen en leerkrachten. Het consequent toepassen van deze 15 interacties bij alle leerlingen, geeft leerlingen het gevoel dat de leerkracht in hen gelooft en veel van hen verwacht. Gecombineerd met vakkennis en hoge verwachtingen t.o.v. leerlingen worden zij gestimuleerd om te leren. Op die manier ontstaan gelijkere onderwijskansen.

COLOFON

Tips en teksten: Nicole Formesyn, Klaar Vander Vennet
(Samenlevingsopbouw)

Lay-out: Hilde Van Overmeire (Samenlevingsopbouw)

Verantwoordelijke uitgever: Wouter Hennion,
Sint-Jacobsnieuwstraat 50 | 9000 Gent

Met financiële steun van: Stad Ronse

Juli 2020

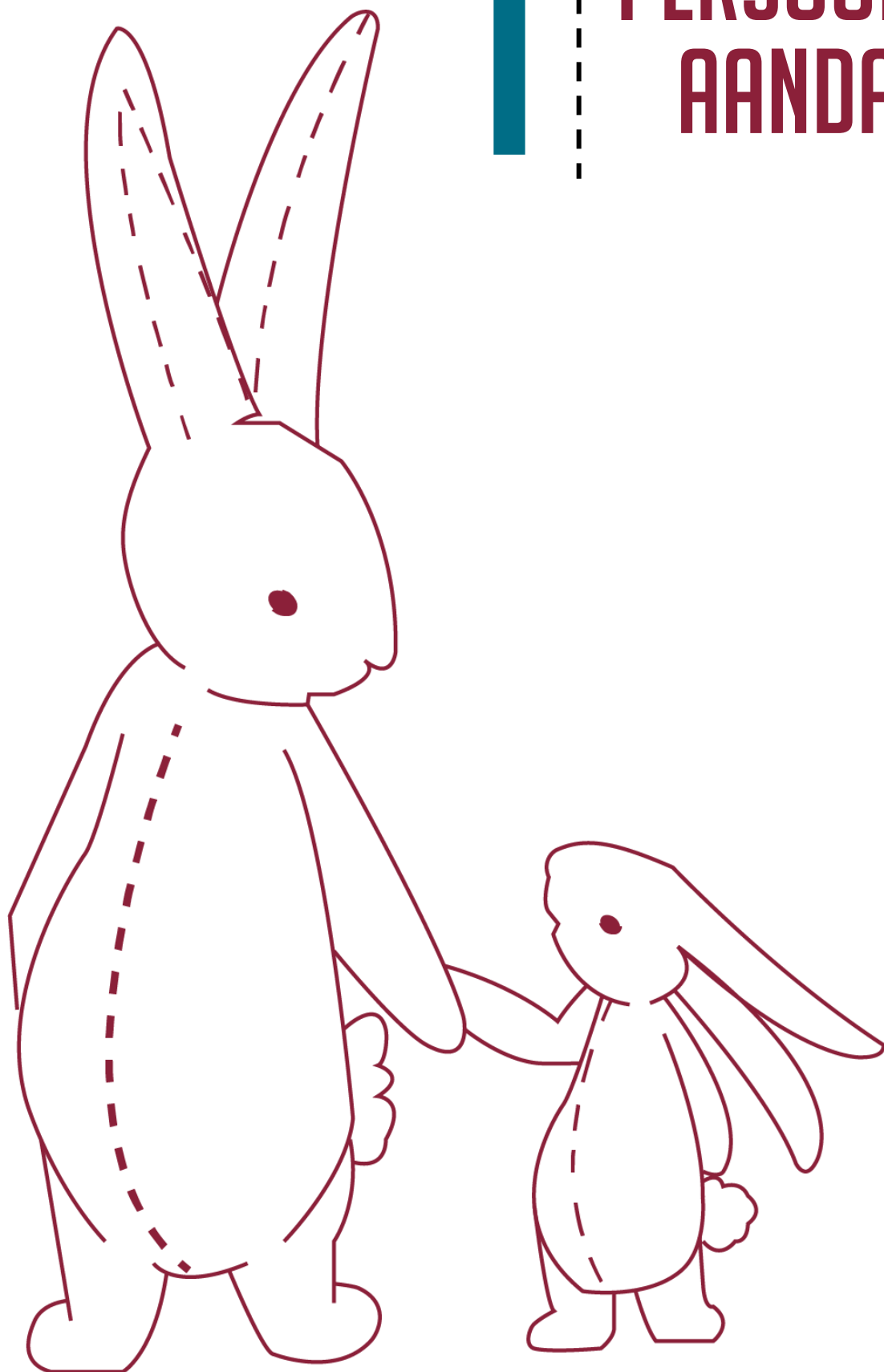

SAMENLEVINGSOPBOUW
Oost-Vlaanderen

1

PERSOONLIJKE AANDACHT

NABIJHEID

TIPS VOOR IN DE KLAS

Probeer regelmatig op **maximaal een armlengte** afstand van al je leerlingen te zijn.

Wandel rond in je klas, zodat je bij alle leerlingen even langs gaat.

Laat je leerlingen regelmatig **van plaats veranderen** zodat iedereen eens meer vooraan of meer achteraan in de klas zit (bewust en variabel nadenken over klasopstelling).

Varieer in werkvormen: bv. klassikale instructie versus werken in kleine groepjes of partnertaakjes, die je de kans geven om meer persoonlijk contact te maken en persoonlijke feedback te geven.

Onthaalkring: kleuters dicht bij jou nemen, legt verbinding. Dit komt ook steeds vaker voor in de lagere school in de vorm van een knusse hoek in de klas om een gezellig momentje te creëren.

Kinderen **oppakken en knuffelen** (ook kinderen met mindere hygiëne).

Varieer in manieren om **kinderen welkom te heten**.

Individuele instructie, bij de klas- of zorgleerkracht.

Praat op **kind-hoogte**.

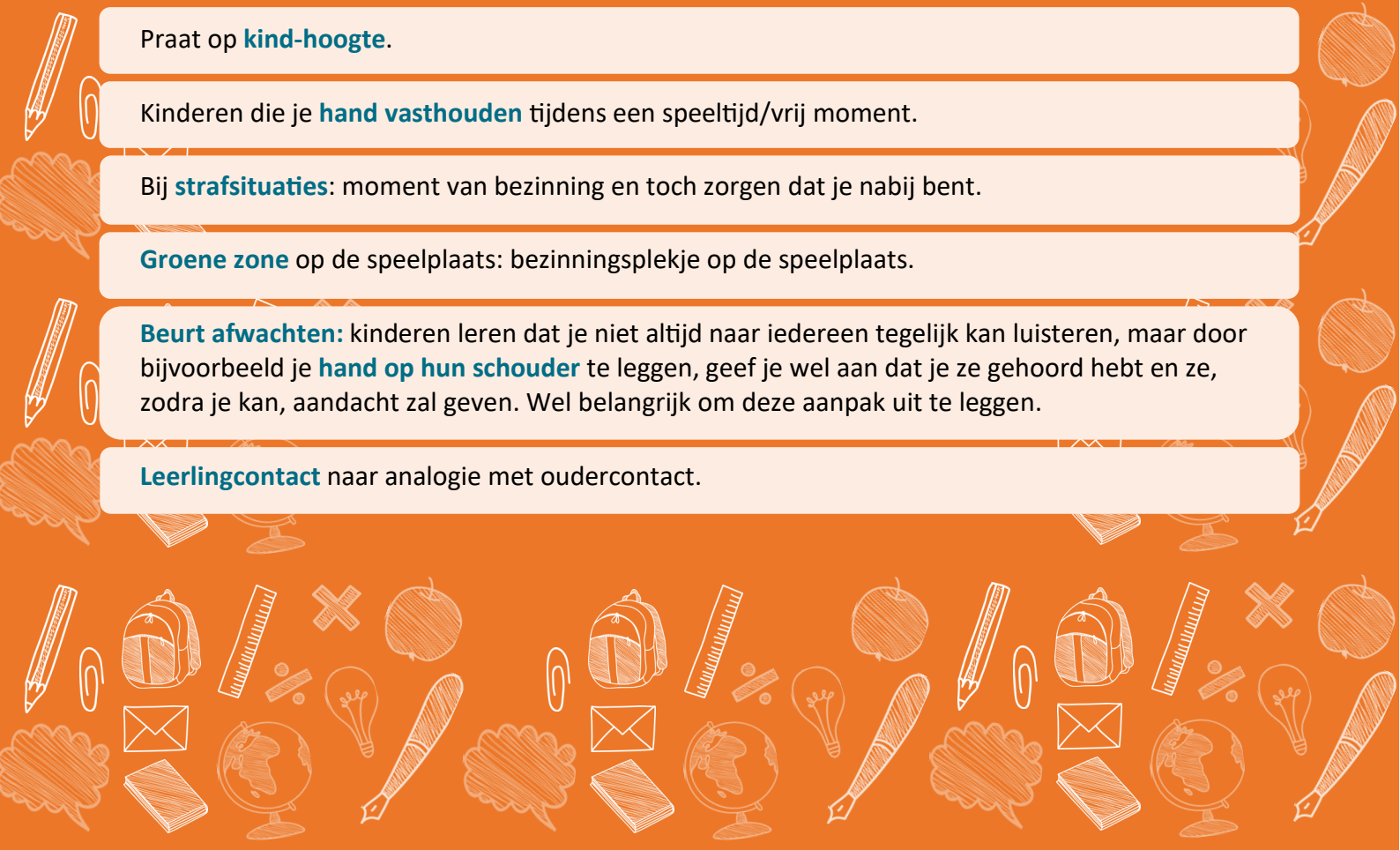
Kinderen die je **hand vasthouden** tijdens een speeltijd/vrij moment.

Bij **strafsituaties**: moment van bezinning en toch zorgen dat je nabij bent.

Groene zone op de speelplaats: bezinningsplekje op de speelplaats.

Beurt afwachten: kinderen leren dat je niet altijd naar iedereen tegelijk kan luisteren, maar door bijvoorbeeld je **hand op hun schouder** te leggen, geef je wel aan dat je ze gehoord hebt en ze, zodra je kan, aandacht zal geven. Wel belangrijk om deze aanpak uit te leggen.

Leerlingcontact naar analogie met oudercontact.

VRIENDELIJKHEID

TIPS VOOR IN DE KLAS

Uitdrukkingen als **“dank je”**, **“het spijt me”** en **“alsjeblieft”** doen wonderen. Wees **authentiek** door je leerlingen voor te leven wat je van hen verwacht, in woord en daad: **“Walk the talk”**.

Toon respect, aandacht, vriendelijkheid en zorgzaamheid **ook in je gedrag**.

Ga ook respectvol en vriendelijk om met de **ouders** van je leerlingen: leerlingen zijn hier gevoelig voor.

Vermijd **sarcasme**, **cynisme**, **verwijtende of vernederende opmerkingen**.

Wees je bewust van **non-verbale** communicatie.

Reageer **consequent**.

Leg het uit aan kinderen als je een mindere dag hebt (menselijk met kinderen omgaan tegenover wenselijk). Voorzie ruimte voor **herstel**.

Geef **feedback** op een **constructieve** manier.

Ga in op het **gedrag**, niet op de persoon. Benoem **feiten**, zonder te oordelen.

Humor!

PERSOONLIJKE INTERESSE

TIPS VOOR IN DE KLAS

Geef **complimentjes**.

Begroet je leerlingen elke dag persoonlijk bij het binnenkomen van de klas.

Maak ruimte voor **persoonlijke verhalen**. Benoem het ook als je geen ruimte in je hoofd hebt om naar een leerling te luisteren en ga samen op zoek naar een geschikter moment.

Spreek je leerlingen aan op hun **interesses of ervaringen** en vraag naar **hun perspectief** op situaties.

Observaties: heb oog voor wat kinderen boeit en neem dit mee in de lesinhoud.

Verjaardag: laat de kinderen een koffer vullen met spullen van thuis.

Museum van jezelf: jezelf voorstellen aan de hand van voorwerpen.

Op iets terugkomen na een bepaalde tijd: "Jij hebt me iets verteld en ik herinner me dit nog..."

"Kind van de dag".

Spontane gesprekken op de speelplaats.

Familiemuur met talenten van ouders en gezinsleden.

Toon interesse in **alle feestdagen**.

Leg **oefeningen** uit aan de hand van **hobby's**.

Schoolthema: **emotiewand** waar mensen dingen over kunnen uithangen.

Het kan fijn zijn om **elke leerling eens apart** bij je te hebben in de klas, bijvoorbeeld via kleine taakjes als planten water geven, materiaal klaarleggen, helpen met iets op te ruimen... Zo kan je individueel **vertrouwen** opbouwen.

Vragen stellen, gericht naar **interesses**.

Probeer **toegankelijk** te zijn voor je leerlingen.

RESPECTVOLLE AANRAKING

TIPS VOOR IN DE KLAS

Leg je **hand op de schouder** wanneer een leerling met iets worstelt.

Geef een **high five, een vuistje, een knipoog, een schouderklopje of een aai over de bol**.

Leg een **troostende arm** om de schouder als het nodig is.

Geef een **knuffel**.

“Wachtsignaal”: raak de leerling aan om duidelijk te maken dat je gemerkt hebt dat hij iets wil zeggen en dat je er straks op terug komt.

Toezicht op de speelplaats: **aan de hand** van de leerkracht lopen.

Dikke duim!

REAGEER CONSEQUENT

TIPS VOOR IN DE KLAS

Wees **consequent** in je reacties: dit creëert veiligheid en voorspelbaarheid voor leerlingen (vastberaden en vriendelijk).

Reageer op het **gedrag**, niet op de persoon van de leerling (verbindende communicatie).

Stel **gedragsregels** op samen met je leerlingen.

Wees je bewust van **je eigen emoties en behoeften** en durf die te benoemen.

Maak bij het begin en aan het einde van de lesdag even tijd om **eventuele spanningen**, maar ook **fijne dingen** in de relatie tussen de leerlingen en tussen de leerlingen en leerkracht te benoemen. Benoem het gedrag.

Maak duidelijke en **positief geformuleerde klasafspraken**, opgesteld samen met de **leerlingen**.

“De gouden week”: de eerste week van het schooljaar is belangrijk om te investeren in duidelijkheid en structuur.

Je **persoonlijke stijl** van lesgeven respecteren en een plaatsje geven.

Zoek naar een **evenwicht** tussen je eigen stijl en de noden van leerlingen.

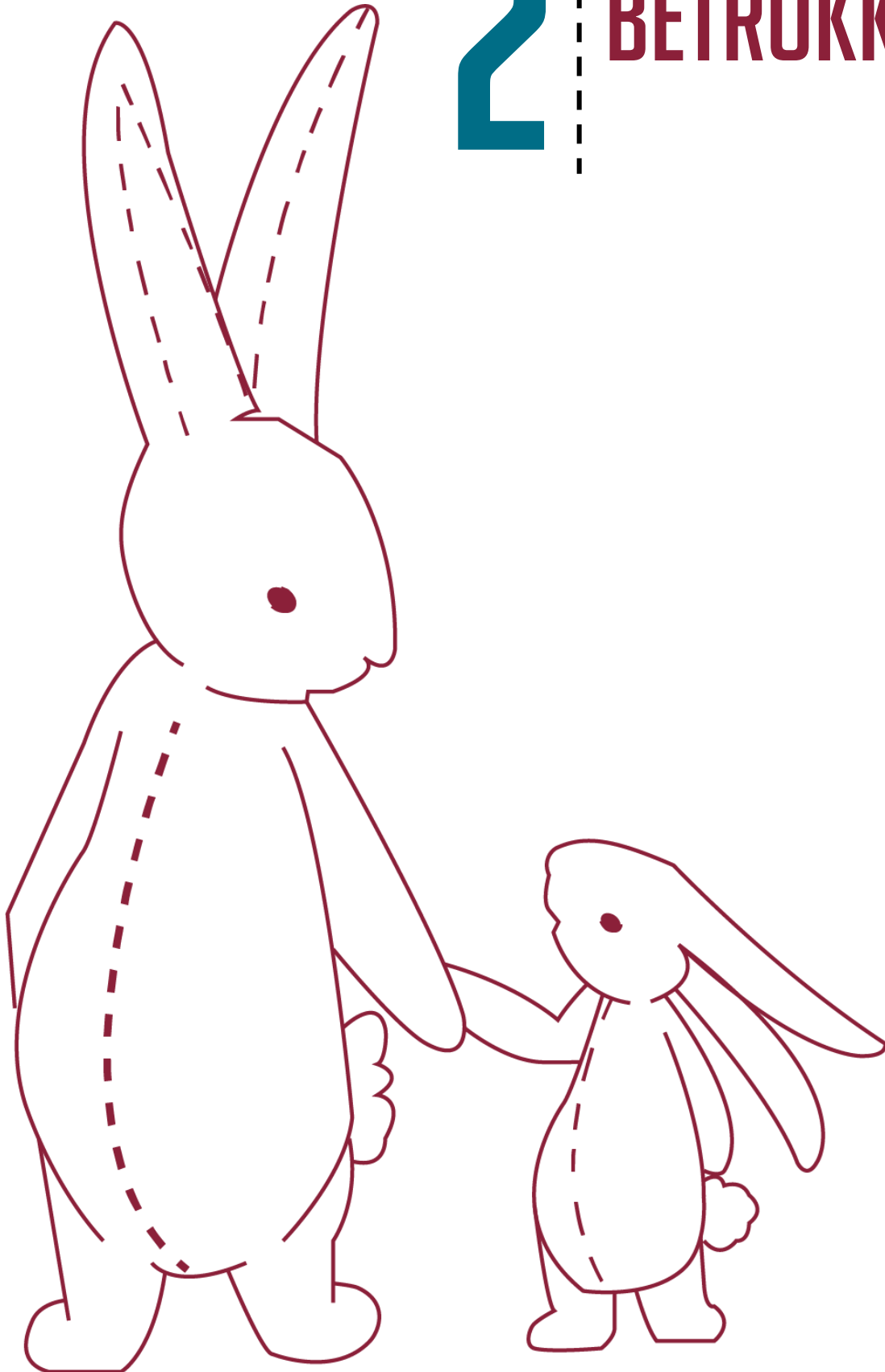
Mildheid...

Durf ervan uit te gaan dat elk kind **goeie intenties** heeft.

2 BETROKKENHEID

GELIJKE ANTWOORDKANSEN

TIPS VOOR IN DE KLAS

Praatstokje / micro / beertje **doorgeven**: degene die het stokje vastheeft, mag antwoorden.

Laat een kind de klas toespreken vanuit een tv-scherm.

► *Bij deze 2 punten moet de leerkracht wel nog de gelijke antwoordkansen bewaken!*

“Hulplijn” inschakelen: als een leerling het antwoord niet weet, mag hij hulp vragen aan een medeleerling. Daarna krijgt de leerling een nieuwe antwoordkans.

Stokje met **klasnummer** (en naam): leerkracht trekt een nummer en dat kind mag antwoorden.

Coöperatieve werkvorm “Placemat” (4 leerlingen): elk kind noteert eerst individueel zijn antwoord, daarna wordt een gezamenlijk antwoord gezocht. Elk kind moet in staat zijn het antwoord terug te koppelen naar de groep.

Onthaalkring: thema's op bord en elk kind krijgt een **wasknijper** waarmee het een spreekkans kan “reserveren” voor zijn favoriete onderwerp.

Bewuste observatie: af en toe stilstaan bij welke kinderen vaak en niet vaak aan het woord komen. De kinderen die niet vaak aan het woord komen, in het achterhoofd houden en deze vaker bewust aanspreken en stimuleren.

Klaslijst aflopen en streepjes zetten.

Stop **naamkaartjes** van alle leerlingen in een bakje om zo diegene die mag antwoorden, voorlezen of resultaten tonen aan te duiden. Er bestaan hier ook **apps** voor waarmee je dit digitaal kan doen.

Laat iedereen eerst **individueel** op papier of via een **klein krijtbord of whiteboard** zijn antwoord in de lucht steken.

Laat iedereen **samen in koor** antwoorden, bv. tafels of Franse vervoegingen. Variatie motiveert: zo stil/luid mogelijk, jongens/meisjes, linkerhelft klas/rechterhelft...
Gelijkaardig: tafels rappen.

Geef elke leerling een bepaald aantal **“beurt-kaartjes”** (bijvoorbeeld 3) die moeten opgebruikt zijn tegen het einde van de les/dag. Het voordeel is dat kinderen de kaartjes kunnen inzetten wanneer ze zich comfortabel voelen.

www.klascement.net

INDIVIDUELE HULP

TIPS VOOR IN DE KLAS

Buddy: je hoeft niet meteen aan de juf uitleg te vragen, maar bekijkt het probleem eerst met je buddy.

2-sporen model: de leerling schat voor zichzelf in of hij de leerstof zelfstandig kan verwerken of wat meer begeleiding nodig heeft. Degenen die zelfstandig kunnen werken, worden samen gezet. En degenen die extra begeleiding nodig hebben, worden samen gezet. De leerkracht kan zich bij de laatste groep zetten. Op die manier kan je differentiëren.

3-sporen model: een groep waarbij geen uitleg gevraagd mag worden, een groep waarbij de driehoeken (zie verder) gebruikt worden en een groep waar de zorgleerkracht bij zit.

Zet leerlingen **per 2** en laat ze elkaar helpen. De werkvorm “2-tal coach” is hier een goede werkvorm voor. Leerlingen werken in tweetallen (schoudermaatjes). Ze moeten qua niveau aan elkaar gewaagd zijn. De leerkracht deelt opdrachten uit waarbij maar één antwoord mogelijk is. Eén van de leerlingen in het tweetal probeert de opdracht op te lossen, terwijl de andere leerling coacht. Deze mag het antwoord niet geven, maar wel op weg helpen. Na de eerste opdracht worden de rollen omgedraaid.

Heb aandacht voor **non-verbale signalen**, door voldoende rond te wandelen in de klas en aanspreekbaar te zijn.

Driehoekjes in kleur voor op de bank:

- ✓ Groen: ik kan verder
- ✓ Oranje: ik wil hulp, maar kan nog even verder
- ✓ Rood: ik heb meteen hulp nodig

Kan ook met **twee kleuren** (kaartje of wc-rolletje):

- ✓ Groen: alles oké
- ✓ Rood: ik heb een vraag, maar ik probeer door te gaan naar de volgende oefening

Kinderen moeten hiermee leren werken: in het begin zetten ze snel op rood. Maar het is de bedoeling dat ze leren niet vast te blijven hangen in een probleem: vaak kunnen ze meer dan ze denken.

Kaartje met **smileys/emoji's**.

De tetra-hulp (4 kleuren)

www.klascement.net

Ander materiaal te vinden op de site van klascement, onder de zoekterm “doorvragen”.

WACHTTIJD

TIPS VOOR IN DE KLAS

Wacht telkens enkele seconden nadat je een vraag gesteld hebt vóór je een leerling aanduidt om te antwoorden. Koppel eventueel de wachttijd aan antwoordbordjes. Zo zie je in één oogopslag het resultaat van het denken.

Bij moeilijkere vragen voorzie je **meer wachttijd**.

Zet in op klasmanagement en introduceer een symbool dat “nadenken” betekent en dat je kan opsteken in de klas. Benadruk dat er tijdens die **denktijd** geen vingers in de lucht mogen.

Time-timer of zandloper: wachttijd visueel ondersteunen.

Beertjes van Meichenbaum (stappenplan): impulsiviteit tegengaan.

Lampjes:

- ✓ Rood: iedereen denkt na
- ✓ Oranje: je mag bijna antwoorden
- ✓ Groen: antwoordtijd!

DOORVRAGEN

TIPS VOOR IN DE KLAS

Herformuleer de vraag.

Laat een **klasgenoot** jouw vraag herhalen (herformuleren).

Laat een kind de vraag **herhalen** of laat het benoemen wat het onder de vraag verstaat als het zegt dat het het antwoord niet weet.

Speel in op de **mimiek** van het kind: "Heb je mijn vraag niet goed begrepen?" als een kind fronst.

Vraag na welke stukken **informatie** nodig zijn om tot het antwoord te komen.

Laat bijkomende informatie **opzoeken**: pc, onthoudboekje, cursus...

Verwijs naar dingen die de leerling **zeker wel weet**.

Herhaal de **vorige stap in de redenering** nog eens: bijvoorbeeld 6 x 5? "Hoeveel is 5 x 5?"

Vraag naar **bijkomende informatie**.

Geef een **tip**.

Laat een **tekening** maken ter ondersteuning, bijvoorbeeld bij vraagstukken.

Reik **verschillende antwoordmogelijkheden** aan en werk deductief, bijvoorbeeld door te werken met meerkeuzevragen en antwoorden 1 voor 1 te laten uitsluiten.

Bij een fout: **"Wat leren we hieruit?"**

Stel de leerling gerust: het niet weten is niet erg.

Stop wel met doorvragen als de leerling er echt niet uit geraakt.

www.klascement.net

Ander materiaal te vinden op de site van klascement, onder de zoekterm "doorvragen".

UITDAGEN

TIPS VOOR IN DE KLAS

Stel **moeilijkere vragen** als de leerlingen de eenvoudige vragen vlot beantwoordt.

Sta open voor **alle mogelijke antwoorden** op open vragen: er is niet één juist antwoord.

Vraag aan de leerling **welke redenering** hij/zij volgde.

Vraag leerlingen voorbeelden te zoeken uit **hun eigen leefwereld**.

Vraag of ze **verbanden** zien met andere lessen en andere kennis (transfer).

Visual learning: maak aan de leerlingen duidelijk waarom ze bepaalde zaken leren (doel verduidelijken).

Voorzie **verdieping** voor degenen die sneller werken dan de anderen.

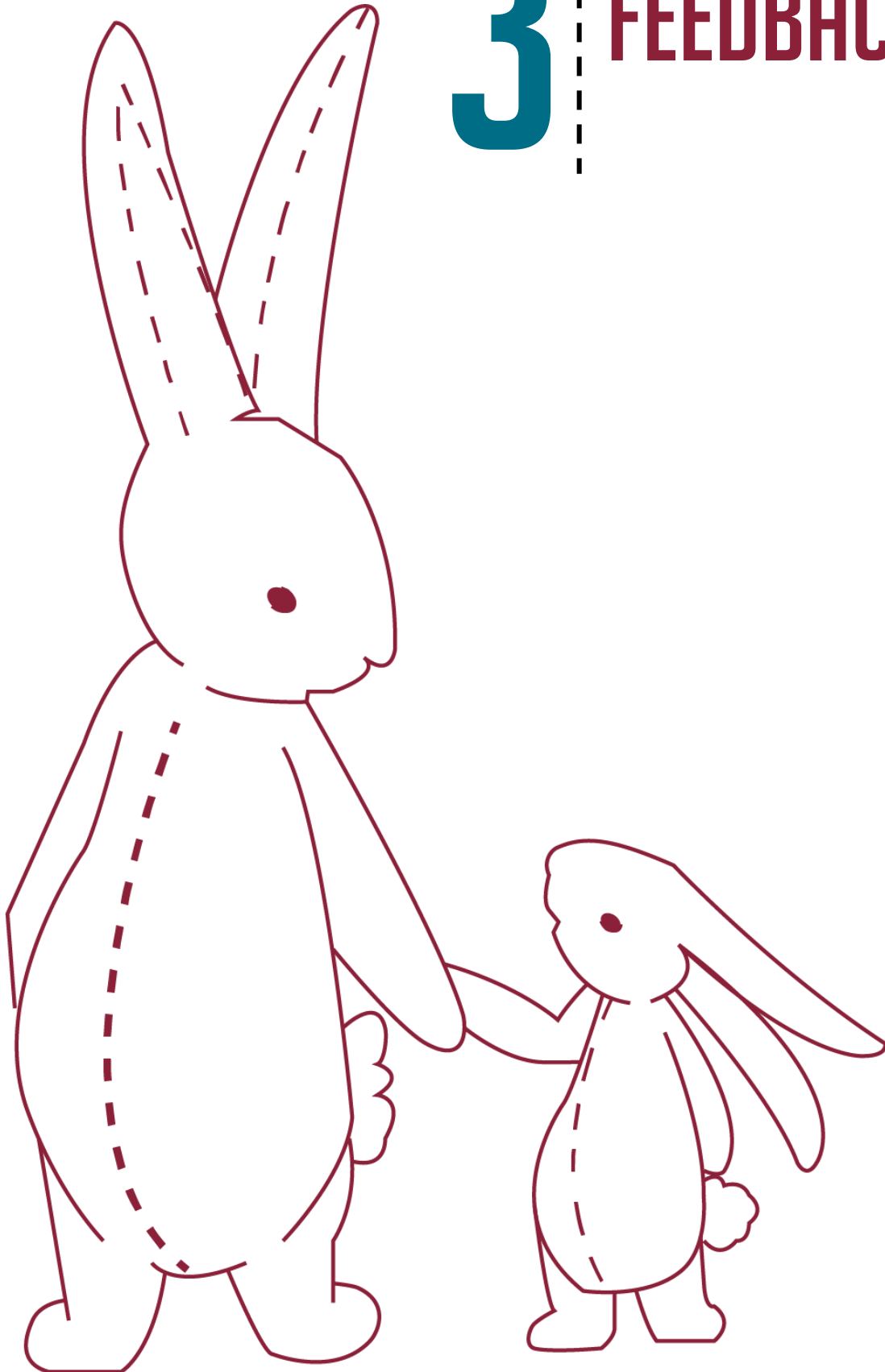
Gedifferentieerd belonen: “na 10 of na 5 oefeningen mag je op de PC”.

Stel **open vragen**: “Wat maakt dat je dat denkt? Geef eens een concreet voorbeeld”...

www.djapo.be/denkonderwijs

3 FEEDBACK

ANTWOORDEN BEVESTIGEN OF VERBETEREN

TIPS VOOR IN DE KLAS

Hang **feedbackregels** op in de klas.

Als iemand feedbackregels **overtreedt**, kan die daar op aangesproken worden.

Geef **onmiddellijk** feedback, zodat leerlingen hem nog kunnen gebruiken in hun leerproces.

Maak je feedback zo concreet mogelijk. Zorg dat leerlingen ermee aan de slag kunnen.

Ook **medeleerlingen** kunnen ingeschakeld worden om feedback te geven.

Mondelinge feedback geven: **hoe zeg je het?**

- ✓ Wacht op het juiste moment
- ✓ Toon openheid (twee richtingen)
- ✓ Wees je bewust van je lichaamstaal
- ✓ Maak ruimte voor dialoog
- ✓ Blijf objectief: concrete voorbeelden en beschrijvend
- ✓ Verstaanbaar
- ✓ Actiegericht
- ✓ Bedank de leerling om naar de feedback te luisteren
- ✓ Herhaaldelijke feedback

3 FEEDBACK VRAGEN

AANMOEDIGEN

TIPS VOOR IN DE KLAS

Gedrag belonen is het meest effectief als het over concrete dingen gaat en onmiddellijk wordt gedaan.

Belonen en aanmoedigen kan met uitgebreide commentaar, maar ook met een klein woord of non-verbaal. Zorg vooral dat het **oprecht** is.

Ook als je gedrag of een taak van een leerling wil verbeteren, start je best met de **positieve dingen** te **benoemen**.

Bespreek eens met je **collega's** hoe zij leerlingen belonen of aanmoedigen.

FEEDBACK BENOEMEN

TIPS VOOR IN DE KLAS

Moedig leerlingen aan voor heel **concrete** dingen.

Vertel **waarom** je hen prijst of aanmoedigt.

Zet regelmatig eens een **andere feedbackbril** op: de bril van sociaal zijn, van enthousiast zijn, van rustig zijn, van kritisch zijn... Zo benoem je telkens de sterke kantjes van andere leerlingen.

Benoem dat je bezorgd bent om de **relatie** en zeg **duidelijk** wat je te zeggen hebt.

EFFECTIEVE FEEDBACK BEANTWOORDT DRIE VRAGEN

Waar ga ik naartoe? (de doelen)

FEED UP

Hoe doe ik het?

FEED BACK

Hoe nu verder?

FEED FORWARD

ELKE FEEDBACK VRAAG GAAT OVER VIER NIVEAUS:

TAAKNIVEAU

Hoe goed de taak wordt begrepen/ uitgevoerd.

PROCESNIVEAU

Hoe het proces wordt uitgevoerd.

ZELFREGULATIE NIVEAU

Het zelf-monitoren, sturen en reguleren van acties.

ZELF NIVEAU

Feedback gericht op de persoon en vaak dus niet op de taak.

LUISTEREN

TIPS VOOR IN DE KLAS

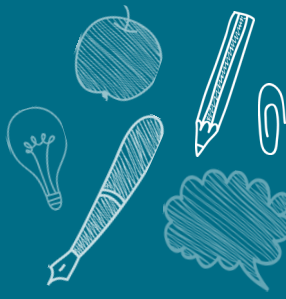
Neem tijd om te luisteren.

Gebruik technieken van **actief en aandachtig luisteren** bij je leerlingen. Probeer eens te parafraseren, bevestigen, verduidelijkende vragen te stellen en te zoeken naar diepere antwoorden; stel je oordeel uit.

Zoek in het verhaal van leerlingen **aanknopingspunten** met de les of met andere doelstellingen.

Als er even geen tijd is, geef dan aan wanneer je **wel tijd hebt** om te luisteren.

Ook **non-verbale signalen** geven weer hoe je luistert. Ze verraden ongeduld of interesse. Houd dus oogcontact, knik af en toe...

ERNSTIG NEMEN

TIPS VOOR IN DE KLAS

Stel je **empathisch** op ten aanzien van al je leerlingen in taal en in gebaren.

Non-verbaal communiceer je veel.

Veroordeel geen gevoelens die leerlingen met je delen.

Erkenning geven aan emoties van je leerling is voldoende, je moet er niet (altijd) mee aan de slag.

BEHIND EVERY
YOUNG CHILD
WHO BELIEVES
IN HIMSELF IS
A TEACHER WHO
BELIEVED FIRST

